

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

30.04.2026 року

Разова спеціалізована вчена рада Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Активізація конкурентоспроможного розвитку сільських територій» за спеціальністю 051 «Економіка» 30 квітня 2026 року.

Здобувачка ступеня доктора філософії Кормош Наталія Іванівна народилася 26 жовтня 1991 року у м. Виноградів, Закарпатської області, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2014 році ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за спеціальністю «Облік і аудит». З 2022 року навчається в аспірантурі економічного факультету кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ «УжНУ», вечірньої форми навчання, виконала акредитовану освітньо-наукову програму 051 Економіка.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» від «10» березня 2026 року № 106/ 20-37, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради -

ПТЮЛИЧ Михайло Михайлович,
член-кореспондент НАН України,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів і
банківської справи економічного
факультету ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»;

Рецензентів -

ГЕРЗАНИЧ Віталій Михайлович,
кандидат економічних наук, доцент,
декан економічного факультету ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»;

МОЛНАР Олександр Сергійович, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Офіційних опонентів -

ГАНУЦАК-ЄФІМЕНКО Людмила Михайлівна – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності, «Київський національний університет технологій та дизайну»;

БОЧКО ОЛЕНА ЮРІЇВНА, доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу і логістики Інституту економіки і менеджменту, Національний університет "Львівська політехніка".

Дисертацію виконано у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород. За результатами перевірки та аналізу дисертації за допомогою програми Strike Plagiarism ознак академічного плагіату виявлено не було. Науковий керівник – Готра Вікторія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, підприємництва та торгівлі Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертацію виконано з дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Зокрема дисертація містить нові науково-обґрунтовані результати дослідження, які проведені Наталією Кормош і виконують конкретне наукове завдання, що полягає в аналізі категоріального апарату конкурентоспроможного розвитку сільських територій під впливом глобалізації, євроінтеграції, децентралізації та воєнних ризиків. Конкурентоспроможний розвиток сільських територій обґрунтовано як багатовимірну синергетичну категорію, що поєднує економічні, соціальні, інституційні, екологічні та просторові складові, а тому вимагає міждисциплінарного підходу та узгодженої ієрархії дефініцій. Взаємодія ресурсної бази, людського потенціалу, інституційної спроможності, інфраструктурної забезпеченості та якості нормативно-правового середовища формує конкурентоспроможність сільських територій, що потребує комплексного вимірювання через інтегральні багатовимірні індикатори.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 у наукових фахових виданнях України, що повністю відповідає вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії:

1. Кормош Н. І. Бібліометричний аналіз наукових підходів до вивчення конкурентоспроможного розвитку сільських територій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», № 2 (66), 2025. С. 87-93.

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2\(66\).87-93](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2(66).87-93)

URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/343090>

2. Кіфор Г. М., Кормош Н. І. Економічні аспекти реалізації механізму адаптивного розвитку та підвищення конкурентоспроможності сільських територій Закарпатської області. *Актуальні проблеми економіки*, № 8 (290), 2025. С.280-291. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-290-280-291

URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/08/8.25.topic_Heorg-M.-Kifor-Nataliya-I.-Kormosh-280-291.pdf

3. Кормош Н. І., Ариштаєв А. Ю. Складові ресурсного потенціалу розвитку сільських територій. *Актуальні проблеми економіки*, №1 (283/2), 2025. С. 86-102. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-2-283-96-101.

URL: <https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/01/1.25.2. topic Andriy-Arishtayev-Nataliya-Kormosh-96-101.pdf>

4. Готра В. В., Кіфор Г. М., Кормош Н. І. Напрями формування адаптивного розвитку сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*, № 1 (61), 2023. С. 19–22.

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1\(61\).19-22](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1(61).19-22)

URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/278373>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Ганущак-Єфіменко Людмила Михайлівна – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності, Київський національний університет технологій та дизайну (офіційний опонент).

Зауваження Ганущак-Єфіменко Л.М.:

1. На рис. 1.2. (с.34) автором представлено підсистеми конкурентоспроможного розвитку сільських територій. Цілком погоджуючись з наведеними видами слід відмітити, що автор не пояснює, чому саме ці три підсистеми є вичерпними для характеристики конкурентоспроможності сільських територій та не розглянуто альтернативні підходи або можливість включення екологічної чи інноваційної складової.

2. У табл.1.6. на с. 67 автором систематизовано чинники впливу на конкурентоспроможність розвитку сільських територій, однак не визначено, які чинники є базовими, а які – похідними та в якій мірі вони впливають на конкурентоспроможність. Окрім того у таблиці одночасно представлені макрорівневі (державна політика), мезорівневі (громади) та мікрорівневі (підприємства) чинники без їх чіткого розмежування.

3. У другому розділі автором здійснено дослідження фінансової звітності, що охоплює доходи, видатки та трансферти, є одним із найефективніших методів оцінювання реальної конкурентоспроможності

регіонів. Такий підхід дозволяє не лише визначити обсяг наявних фінансових ресурсів у регіоні, а й оцінити рівень ефективності їх використання та ступінь залежності регіону від центральних органів влади (с.105), вважаємо за необхідне доповнити дане дослідження також аналітикою щодо транскордонних програм та проєктів, що враховує специфіку аналізованих регіонів та в значній мірі визначає рівень їх фінансової незалежності.

4. У третьому розділі (рис. 3.1) автор пропонує механізм підвищення рівня розвитку конкурентоспроможності сільських територій, але залишає поза увагою блок «вхідні дані», що не дозволяє зрозуміти, на основі яких саме параметрів запускається механізм. Також механізм не передбачає зворотнього зв'язку між результатами та вхідними параметрами, хоча блок моніторингу частково це передбачає.

Вказані дискусійні питання не знижують загального рівня наукового дослідження.

Бочко Олена Юріївна – доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу і логістики, Національний університет "Львівська політехніка" (офіційний опонент).

Зауваження Бочко О.Ю.:

1. В межах першого підрозділу «Теоретико-концептуальні основи дослідження категоріального апарату конкурентоспроможного розвитку сільських територій» автором запропоновано визначення поняття «конкурентоспроможний розвиток сільських територій» в умовах війни, яке має комплексний характер і охоплює економічний, соціальний, інституційний та безпековий аспекти. Позитивним є те, що автор розглядає його як адаптивний процес, пов'язаний із забезпеченням стійкості громад, відновленням економічного потенціалу та формуванням передумов для післявоєнного розвитку. Разом із тим, недоліком є надмірна розширеність і перевантаженість визначення, що знижує його лаконічність і ускладнює практичне застосування в науковому аналізі.

2. У таблиці 1.6 (стор. 67-68) систематизовано основні чинники впливу на конкурентоспроможність розвитку сільських територій, які охоплюють

інфраструктурну, економічну, інноваційно-технологічну, інституційну, соціально-демографічну, маркетингово-туристичну, екологічну та цифрово-інтелектуальну складові. Такий підхід дає змогу комплексно представити напрями, що формують потенціал сільських територій, зокрема через модернізацію інфраструктури, підтримку підприємництва, впровадження інновацій, посилення ролі місцевого самоврядування, розвиток людського капіталу, просування територій і використання сучасних цифрових рішень. Позитивним є широкий охоплювальний характер таблиці та спроба поєднати традиційні й новітні чинники розвитку. Водночас окремі позиції подано досить узагальнено, тому доцільно було б більш детально розкрити інституційні, соціально-демографічні та цифрово-інтелектуальні чинники, оскільки саме вони значною мірою визначають спроможність громад адаптуватися до сучасних викликів і забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність.

3. Автором обґрунтовано детермінанти впливу на рівень конкурентоспроможності сільських територій Закарпатської та Чернівецької областей, проте інтегральні індекси подано лише у зведеному вигляді без достатнього розкриття методики їх розрахунку, вагових коефіцієнтів, шкали інтерпретації та внеску окремих показників у підсумковий результат. Через це твердження про «активні процеси цифровізації», «сприятливе інституційне середовище» чи «більш збалансований і динамічний характер розвитку» виглядають недостатньо обґрунтованими саме даними таблиці. Крім того, перехід від узагальнених індексів до розлогіх стратегічних рекомендацій для кожної області є дещо різким, оскільки не показано прямого аналітичного зв'язку між конкретними значеннями індексів і запропонованими напрямками розвитку.

4. Автором обґрунтовано механізм підвищення рівня розвитку конкурентоспроможності сільських територій (рис. 3.1.), який має переважно декларативний характер і не повною мірою розкриває його прикладний зміст. Подані складові механізму окреслено загально, без достатньої конкретизації інструментів реалізації, послідовності впровадження, відповідальних суб'єктів, ресурсного забезпечення та системи оцінювання результативності. Унаслідок цього механізм сприймається радше як загальна концептуальна схема, ніж як

чітко структурований практичний інструмент підвищення конкурентоспроможності територіальних громад. Крім того, недостатньо обґрунтовано, яким чином запропонована цифрова платформа Smart Community Platform буде інтегрована в існуючу систему управління громадою, які саме функції вона виконуватиме та за рахунок яких ресурсів забезпечуватиметься її впровадження й ефективне використання.

5. Автором запропоновані довгострокові стратегії розвитку сільських територій для Закарпатської та Чернівецької областей, які загалом охоплюють важливі економічні, соціальні, екологічні та інституційні напрями розвитку, однак не повною мірою враховують безпекові, воєнно-відновлювальні та ризик-орієнтовані аспекти, які нині мають істотне значення для розвитку сільських територій. Зокрема, у таблицях майже не відображено питання кризової стійкості громад, відновлення пошкодженої інфраструктури, енергетичної безпеки, продовольчої стійкості, реагування на міграційні виклики, повернення населення та адаптації до наслідків воєнних загроз. Крім того, таблиці не враховують достатньою мірою операційно-практичний аспект реалізації стратегій: не визначено конкретних механізмів упровадження, джерел фінансування, відповідальних виконавців, часових етапів та системи індикаторів оцінювання результативності.

Однак, вказані дискусійні питання не знижують загального позитивного рівня наукового дослідження.

Герзанич Віталій Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, декан економічного факультету ДВНЗ УжНУ (рецензент).

Зауваження Герзанича В.М.:

1. Представлений авторський рис. 1.11 (с. 84), що систематизує чинники впливу на конкурентоспроможність сільських територій, потребує змістовно-графічного доопрацювання з метою підвищення його наукової цінності. Зокрема, на схемі відображено лише перелік детермінант (фінансова спроможність, демографічні процеси, "розумні" технології тощо), проте відсутня візуалізація ієрархії або взаємозв'язків між ними (наприклад, через вектори спрямованості впливу), що робить модель статичною та не розкриває механізму їхньої

взаємодії. Окрім того, доцільно було б згрупувати зазначені чинники за векторами розвитку (економічні, соціальні, екологічні, управлінські), що дозволило б чіткіше ідентифікувати об'єктний простір застосування запропонованих автором "smart-рішень" та забезпечити логічну цілісність наукового викладу».

2. Представлене авторкою «Обґрунтування системи метрик для оцінки конкурентоспроможності Закарпатської та Чернівецької областей» (с. 106) заслуговує на позитивну оцінку з погляду логіки вибору індикаторів, проте потребує методичного уточнення. Для забезпечення відтворюваності дослідження та уникнення неоднозначності в інтерпретації статистичних даних, варто було б чітко формалізувати алгоритм розрахунку кожної метрики із зазначенням конкретних бюджетних кодів або джерел отримання первинної інформації. Крім того, дискусійним виглядає кількісний склад запропонованої системи. Використання лише чотирьох індикаторів для комплексної оцінки конкурентоспроможності регіону (фінансова незалежність, інвестиційна активність, бюджетна забезпеченість та якість людського капіталу) може бути недостатнім для відображення багатогранності цього економічного явища. Поза увагою залишилися показники інноваційної активності підприємств, розвитку малого бізнесу або екологічної складової, які безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість прикордонних областей. Посилення системи додатковими метриками або чітке пояснення обраного обмеженого переліку дозволило б підвищити репрезентативність результатів оцінки.

3. Представлена у роботі таблиця 2.20 (с.129) містить результати оцінювання економічних чинників сільських територій Закарпатської та Чернівецької областей, проте методологічне підґрунтя визначення питомої ваги кожного з одинадцяти факторів потребує додаткового обґрунтування. Зокрема, у тексті дисертації або в примітках до таблиці варто було уточнити, за допомогою яких саме методів (експертного опитування, методу аналізу ієрархій чи кореляційно-регресійного аналізу) було розраховано вагові коефіцієнти. Різна питома вага одних і тих самих чинників для двох областей (наприклад, «Рівень доходів місцевих бюджетів» – 0,11 проти 0,13) вказує на специфіку

регіонального контексту, проте без роз'яснення логіки цього розподілу залишається відкритим питання об'єктивності отриманих інтегральних показників (3,66 та 3,44). Це дозволило б значно підвищити б верифікованість результатів дослідження.

4. Подана автором на рисунку 3.3 схема, що описує «процес циклічності реалізації концепції data-driven управління», виглядає дещо спрощеною та не повною мірою відображає специфіку підходу. Погоджуємось, що представлені етапи (аналіз, рішення, реалізація, моніторинг, коригування) є класичними стадіями загального менеджменту за циклом Демінга (PDCA). Однак, для поглиблення наукової новизни автору доцільно було б деталізувати елементи, характерні саме для цифрової трансформації: наприклад, виокремити етапи збору «сирих» даних, їх верифікації, агрегації або використання алгоритмів прогнозування, що дозволило б чіткіше простежити зв'язок між аналітикою та прийняттям управлінських рішень у межах сільських територій. Окрім того, назва рисунку акцентує увагу на «циклічності» процесу, проте графічне виконання схеми є лінійним — стрілки спрямовані лише в одному напрямку зверху вниз, що можливо є технічною помилкою.

Вказані дискусійні питання не знижують загального рівня наукового дослідження та його наукової чи практичної цінності.

Молнар Олександр Сергійович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ Ужну (рецензент).

Зауваження Молнара О.С.:

1. На рис. 1.3. (с.39) автор автор окреслює ключові виклики для забезпечення конкурентоспроможності розвитку сільських територій в умовах воєнної агресії. Погоджуючись з тим, що врахування саме даного фактору є надзвичайно важливим, адже він ускладнює формування цілісної наукової моделі конкурентоспроможного розвитку сільських територій, особливо в умовах тривалих воєнних дій, коли підвищується значення адаптивності, життєстійкості та комплексної оцінки потенціалу розвитку громад. Однак їх зміст має певну узагальненість і недостатню аналітичну

глибину. Зокрема, такі положення як «недостатня чутливість традиційних методів до ризиків» та «спотворені економічні показники» подані без конкретизації методів оцінки, індикаторів або прикладів, що ускладнює перевірку обґрунтованості цих тверджень. Крім того, відсутнє чітке розмежування між причинами та наслідками окреслених проблем, що знижує логічну структурованість представленого матеріалу. Разом з тим, третій елемент щодо відсутності уніфікованих методологій та практичних рекомендацій є важливим, проте потребує більш детального розкриття через порівняння існуючих підходів та виявлення конкретних прогалин у науковому і прикладному забезпеченні.

2. Поданий на рис. 2.7 (с.117) багатокутник конкурентоспроможності Чернівецької та Закарпатської областей є наочним інструментом порівняльного аналізу, однак викликає наступні зауваження. Графічне представлення не супроводжується достатнім аналітичним коментарем щодо виявлених відмінностей між регіонами та причин їх формування. Зокрема, не розкрито, які саме фактори зумовлюють відносно вищі чи нижчі значення за окремими індикаторами, а також не наведено динаміки змін або порівняння з іншими регіонами для підсилення аналітичної цінності. Доцільним було б доповнити рисунок узагальнюючими висновками та прив'язкою до практичних рекомендацій, що дозволило б підвищити рівень обґрунтованості отриманих результатів і їх прикладне значення.

3. У третьому розділі (с.183), представлено довгострокові стратегії розвитку сільських територій Закарпатської області, що загалом має логічну структуру та охоплює ключові напрями, однак викликає низку спірних питань щодо рівня їх аналітичної деталізації. Зокрема, запропоновані стратегії та відповідні каталоги напрямів реалізації подано у досить узагальненому вигляді без конкретизації інструментів, механізмів фінансування та часових горизонтів впровадження. Доцільним також було б доповнити таблицю елементами пріоритизації стратегій, оцінкою ризиків їх впровадження (зокрема в умовах воєнної нестабільності), а також визначенням відповідальних інституцій і ресурсного забезпечення. Це

дозволило б підвищити практичну цінність розробки та надати їй більш прикладного і управлінського характеру.

Зауваження не впливають на наукову цінність роботи.

Пітюлич Михайло Михайлович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та банківської справи Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (голова разової спеціалізованої вченої ради).

Відмічена актуальність, наукова новизна, теоретичне та практичне значення. Зауважень не вказано.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Кормош Наталії Іванівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Михайло ПІТЮЛИЧ